Günün yazısı

Toplu, sıkı ve uyanık durmak lüzumu

(Başmakaleden devam)

tandaşları ikaz eylemek, her muharririn başlıca vazifesidir. Fakat bu vazifeyi yaparken, yukarıda da dediğimiz gibi herhalde, yangına körükle gitmekten içtinap eylemek lâzımdır. Hele o muharrirlerin içinde gün görmüş, tecrübeler geçirmiş, hâdisattan ders almış olanlar varsa, onların karii ikaz ile beraber, itidal ile harekette herkese nümune olması daha ziyade yakışmaz mı? Hâdisatın fevkalâdeliği karşısında mümkün mertebe müsbet bir yol göstermiye çalışacak yerde, zembereği kırılmış bir saat gibi bozuk ve yıpranmış bir sinirle, yalnız tahrikkâr sözler söylemek, karşı tarafın zaten açmış olduğu ve büyük bir maharetle idare ettiği sinir harbini bir kat daha kolaylaştırmaktan ve yaymaktan başka bir netice vermez.

Karşımızdakiler, zihinleri şaşırtmak, düşüncelerimizi teşevvüşe uğratmak için elden gelen herşeyi yapıyorlar. Daha dün Yunanistanı arkadan vurmak işinin, Yugoslavya da yola getirildikten sonraya bırakıldığı iddia ediliyordu. Sofyadan bugün gelen bir telgraf ise, Alman ordusunun 48 saat içinde Yunanistana yürüyeceğini bildiriyor. Hangisine inanmalı? En iyisi, her ikisine de inanmıyarak, vaziyetin inkişaf ve tavazzuhunu beklemektir. Fakat bu bekleme zamanında da, sinirleri bozmamak, hele sinirleri bozuk olanların sözlerine uymamak da şarttır. İçinde yaşadığımız bu buhranlı günlerde bütün memleketin düsturu «toplu, sıkı ve uyanık durmak» olmalıdır. Bunun hükmüne ne kadar riayet edersek hâdisata karşı o kadar iyi göğüs germiş oluruz.

Esasen her veçhile, daima kuvvetli olduğumuz gibi, hükûmetin müteyakkız bulunması sayesinde bu kuvvetimiz bugün her zamandan ziyade artmıştır. Türk milleti ve Türk ordusu, her ihtimali, gözünü kırpmadan, büyük bir celâdet ve cesaretle beklemektedir.

TASVİRİ EFKAR

B. Millet Meclisi yarın açılıyor

(1 inci sahifeden devam)

lâğvı ve leylî tıp talebe yurduna alınan tıp talebesinin tâbi olacakları mecburiyetler, hariçten satın alınan buharlı ve motörlü gemilerle, memlekette yapılan mümasilleri için getirilecek eşyanın gümrük resminden istisnasına ve Hariciye Vekâleti teşkilâtı hakkındaki 3312 sayılı kanunlara ek lâyihaların, İzmir vilâyeti husussî idaresince yapılacak istikrazla, hazinenin kefaletine dair lâyiha, ve bunlardan başka Kırklareli mebusu Doktor Fuat Umay'ın, 15 yaşını bitirmemiş çocukların sinema, tiyatro, dans salonu ve bar gibi yerlere kabul edilmemeleri hakkında kanun teklifi ve mücbir ve zarurî sebeplerle takip ve tahsiline imkân görülmiyen borçların terkinine dair tezkereler teşkil etmektedir.

Norveçte mühim hâdiseler bekleniyor

Stokholm, 8 (A.A.) — Stefani:

Bu ay Norveçte pek mühim hâdiseler cereyan edeceği iyi haber alan mahfillerde söylenmektedir.

İşgal masraflarile Nasyonal-Sosyalist partisi arasındaki bütün meseleler halledilmiştir. 25 martta Almanya komiseri bir nutuk irad ederek altı ay süren işgal devresi esnasında yapılan işleri anlatacaktır.

Quislingin riyasetinde yeni bir kabine kurulacağı zannedilmektedir.

İngiltere Fransaya gıda maddesi gönderilmesine razı olmuyor

Vaşington, 8 (A.A.) — Reuter:

İngiliz hükûmeti Amerikadan Fransaya gönderilmek istenen yiyecek maddelerinin geçmesi için ablukayı gevşetmeyi reddetmiştir. Binaenaleyh önümüzdeki hafta Marsilyaya hareket edecek Exmouth vapuru yulaf unu nakletmiyecektir. Amerikan Kızılhaçı Fransız çocuklarına gönderilen bu maddenin vapura tahmili için müsaade istemişse de İngiliz makamları bunu reddetmişlerdir. Vapurun halen [illegible] sütü, elbise ve ilâç vardır.

SON HABERLER

Çimento satışları

İktısat Vekâleti yeni fiyatları tespit etti

Ankara, 8 (A.A.) — İktısat Vekâletinden tebliğ edilmiştir:

1 — 3003 sayılı kanunun verdiği salâhiyete istinaden memleket mamulâtından bulunan çimentoların toptan ve peşin satış fiyatları 2/7/940 tarihinden itibaren mer'î olmak üzere fabrikada nakil vasıtaları içinde teslim Portland nevinin tonu için 17 ve Süpersiman nevinin tonu için 20 lira olarak tesbit edilmişti.

Fabrikalarca ilân edilecek eb'at ve mukavemette torbalar müşteri tarafından fabrikaya gönderilmek suretile mübayaa olunacak her iki cinsten çimento için yukarıda yazılı mer'î fiyatlardan üçer lira tenzil olunur.

2 — Asgarî toptan satış miktarı bir tondur.

3 — Ticaret maksadile kendi hesaplarına fabrikalardan çimento alan tüccar ve müesseseler, Portland nevi için 17, Süpersiman nevi için 20 lira olan mer'î fiyata, tevsik ve Belediyelerce kabul edilecek fabrikalardan satış yerine kadarki nakil masraflarının ilâvesile hasıl olacak yekûna, evvelce ton başına ilâve olunan 50 kuruş yerine mağaza, depo masrafı, zayiat ve kâr karşılığı olarak âzamî yüzde 5 ilâve edebilirler.

4 — Tatbikat teferruatına ve çuvallar için alınacak depozitolara mütedair hususlar Vilâyetlere ve Mıntaka İktısat Müdürlüklerine tamim edilmiştir.

5 — Yukarıda yazılı yeni satış şartları 12/3/941 tarihinden muteberdir.

İpek çorapların vasıfları yeniden tayin edildi

Ankara, 8 (Hususî) — İpek kadın çorapları hakkında yeni bir nizamname çıkmıştır. Bu nizamname kadınların giyecekleri ipek çorapların cins ve vasıflarını tesbit etmekte ve bu vasıfları haiz olmıyan çorapların satışını menetmektedir. Tacirler eski nizamnamelere göre yapılmış olup ta ellerinde bulunan çorapların miktarını birer beyanname ile İktısat Müdürlüklerine ve Ticaret Odalarına bildireceklerdir. Beyanname müddeti bir aydır.

İş Bankası mukavelesinin bazı maddeleri değişecek

Meclisi idare âzalarına temettu hissesi ve hakkıhuzurlar verilmiyecek

İş Bankasının bu ayın 27 sinden sonra yapacağı fevkalâde bir umumî heyet içtimaında Banka esas mukavelesinin bazı mühim maddelerinde tadilâtlar yapılacağı öğrenilmiştir.

Bu tadilât ile Bankanın nama muharrer hisse senetleri ferağ ve İntikali Meclisi İdareden salâhiyet ve imza hakkı olan iki kişinin huzurile yapılacaktır.

Evvelce Meclisi İdareye âza olmak için yüz hisse sahibi olmak icap ederken bu miktar 250 hisseye çıkarılmıştır. Bundan başka Banka Meclisi İdare âzalarile umum müdürlerinin almakta olduğu temettü hisseleri ve hakkı huzurlar kaldırılmaktadır. Bunlara Bankalar baremi mucibince münasip aylıklar verilecektir. Hissedarlara tevzi edilecek esas temettü ve ikinci temettü hisseleri miktarı tediye edilmiş olan sermayenin yüzde 15 ini geçerse fazla miktar tediye olunmıyacak ve fevkalâde ihtiyat akçesine ilâve edilecektir.

Edirne Kız enstitüsünün müsameresi

Edirne, 8 (A.A.) — Kız Enstitüsü talebeleri ilk san'at müsameresini velileri ve seçkin bir davetli kütlesi önünde cuma akşamı vermişlerdir.

Enstitü talebelerinin baştan sonuna kadar büyük bir muvaffakıyetle devam etmiş olan bu şiir, şarkı ve küçük temsillerden ibaret san'at gecesinde yine büyük bir zevk ile hazırlamış oldukları elbise ve şapka modelleri talebe tarafından davetlilere gösterilmiştir.

Bu müsamereyi takiben de Enstitü talebelerinin ayrı ayrı birer san'at eseri ve Türk kadınının ince zevkinin nümuneleri olan eşyalardan mürekkep bir sergi açılmıştır.

Antakyada pasif korunma tecrübeleri

Antakya, 8 (A.A.) — Dün şehrimizde hava taarruzlarına karşı pasif korunma denemesi yapılmıştır. 75 dakika süren deneme esnasında ekipler ve gençlik teşkilâtı vazifelerini tam bir muvaffakıyetle yapmış, halk sükûn ve intizam içinde sığınaklara girmiştir.

XX nci asır Larusu münasebetile

Vâ-Nû ya cevap

— 3 —

Doktor Rıza Nur, 20 nci asır Larusu dolayısile Vâ-Nû'nun kendi hakkında yaptığı neşriyata aşağıdaki yazı ile cevap vermektedir. Yazıda muharririn arzusu üzerine kendi imlâsı aynen muhafaza edilmiştir.

Yazan: Doktor Rıza Nur

Sekizinci muahede Türkiye - Amerika muâhedesidir. Bunda da gine tam salâhiyetli murahhas olarak imzam vardır.

Dokuzuncu muâhede Lozan muâhedesidir. Salâhiyet-i kâmileyi hâiz murahhas sıfatile buna da iştirak etdim. Bu muâhedenin ehemmiyet ve azametini söyleme lüzum yokdur. Şimdiye kadar Türk ve ecnebi binlerce ağız ve kalem söyledi.

Larus işte bunları öğrenememiş. İşte böyle eksikleri var. Vanu bana inanmazsa, bu muâhedeleri alıb imzâlarına baksın. Bundan kolay ne var? Bakmadan yazmaksa hatâ çukuruna düşmekdir. Yazık ki bizde tedkikle yazı yazan çok az.

İşte millî cidâlde millî devlet 9 muâhede yapmışdır. Bunların beşinde delege pilenipotansiyer (délégué plénipotentiaire) sıfatîle imzam var. Ermeni muâhedesinde fikirlerim vardır. Diger üç tânesinde fikir ve imzam yokdur. Bu üç muâhedenin de birine beni göndermek istediler, gitmemişimdir. Zâten bunların ikisi Moskova muâhedesi tarzındadır.

Demek, bu devirde yapılmış muâhedelerin yarısından ziyâdesi ve en mühimleri dâhil olmak üzere benim imzamı taşımaktadır.

Türk heyeti reisi İsmet Paşa (Cumhur reisi İ. İnönü) Lozandan döndükten sora Büyük Millet Meclisi kürsüsünde nutkunda şunları söylemişdir: «Bilhassa murahhas olarak berâber çalışdığım doktor Rıza Nur Beyi kemâl-i tevkir ile yâdetmek isterim (alkışlar). Günâgûn tesîrât altında yalnız ilim, vukuf ve tecrübe kâfi değildir. Fevkalâde bir metanet-i âsab lâzımdır. Hakîkaten bir ideale hizmet lâzımdır. Fevkalâde bir ferâgat-i nefis hissi ile yekdigerine eklenmek ve yekdigerine samimî muzaheret göstermek lâzımdır. Bilhassa Rıza Nur Beyden bunları gördüm. Doktor Rıza Nur Bey, Türk heyet-i murahhasası içinde başlıca medâr-ı muvaffakıyet olmuşdur. Millete bunu söylemek vazifemdir».

Larus gibi bir kamûsa inanmak istemeyen Vanu, elbet, benim sözüme hiç inanmaz. O halde, lûtfen, Büyük Millet Meclisinin bu zabıtnâmesine baksın. Vanunun işini kolaylaşdırmak için kendisine bir hizmetde bulunayım. Bu sözler (devre - 2, sene - 1, içtima - 9) dadır.

16 — Larus benim için Türkiyede kilise ile devlet işlerinin biribirinden ayrılmasına girişdi, padişahlığı ilga etdi deyor. Larus eyi ifade edememiş. Fransızlar bu meselede kilise derler. Onların tâbiri (Sépération de l'Eglise et de l'Etat) dır. Onlardan aldık amma biz din ile devletin biribirinden ayrılması dedik. Bunun için Vanunun tercümede kilise kelimesine bir taaccub işareti koyması lüzumsuzdur.

Padişahlığı ilga eden ve din ile devleti biribirinden ayıran teklif benimdir. Bu babda bir takrir verdim. Büyük Millet Meclisi ittifakla kabul etdi. Bu takririm Dolmabahçe sarayında toplanan son târih kurultayında açılan sergide teşhir edilmişdir. Görenler var. Yazı, benim el yazımdır. Bunu ovakıt mebus olan 300 kişi de bilir. Fıransanın ovakıt Ankara mümessili olan General Mujen de bu celsede hazırdı. Vanu ona da sorsun. İsterse zabıtnâmelere de baksın. Büyük Millet Meclisinin birinci devrecinin son yılı zabıtnâmelerinin 24 üncü cildindedir. Vanunun daha diyeceği var mı?

17 — Larus yine deyor ki Rıza Nur 52 eserin müellifidir, ve bunlardan biri Türk târihidir. Vanu bir kere inanma gözünü kapamış, tabiî buna da inanmamış. Eserlerimin tab olunanlarının hemen hepsinden bende birer nüsha var. Teşrif etsin, berâber sayalım. Doğrusuna bakarsan ben, 80 kadar eser yazdım. Ancak bu kadarını basdırabildim. Bunların içinde 14 cildlik, 4 cildlik eserler vardır. Ve yine sırf âciz kalemimle yazılan, sekiz yıl devam etmiş olan Türkbilik revüsü ise birkaç bin sahifeyi bulmuşdur.

18 — Şunu da ilâve edelim ki Vanu, Larusu eyi tercüme edememişdir.

19 — Larusun bana âid yazısını benim yazdığımı iddia ediyorlar. Onu ben yazsam, öyle yazmaz, işte böyle yazardım.

Şimdi Larus bitdi. B. Vanunun kendi sözlerine, fikir ve arzularına geldim. Deyor ki:

1 — «Larusu okuyanlar acaba inkılâbımızın yarısını Rıza Nur mu yapmış deye şaşıracaklar». İş meydanda. Benim, yapdıklarımla öğünmek aklıma bile gelmemişdir. Yirmi yıldır hiç sesimin çıkmamasîle bu sabitdir. Sâde bir defa biri hücum ederek beni cevâba mecbur etdi. Ovakıt sesim yükselmişdi. İnanmayana, şaşan ve şaşıranlara da şaşmam. Umûrumda değil. Ne derlerse desinler, kimse hakikati değiştiremez. İsteyen istediğini deyebilir. Sütüne havâle...

2 — «XX inci asır Larusunun Türkiyeye taallûk eden faslını kim meydana getirdi?!» Vanu'ya burada çok teessüf ederim. Vanu neye sarih olmakdan korkmuş?! İfadesinden, o bahsi beni yazmış demek istediği anlaşılıyor. Âşikâr söylemeliydi. Bu Türkiye bahsini altı yıl evvel de birisi benim yazdığımı iddiâ etmişdi. Bu iş yeni ve Vanunun keşfi değil. Zâten Vanunun bir takım fikirleri o adamın fikri. Ben ona cevab vermişdim.

Vanu bütün bu delillere de inanmazsa kendinde psikasteni vardır.

***

Şimdi mukadder bir sual var: Vanu bana düşman mı? Yazısından öyle anlaşılıyor. Halbuki aramızda bir geçmişimiz yok. Ne yaşca, ne de başka şeyce biribirimize akran ve emsal de değiliz. Hattâ ben onun ne şahsını, ne de yazılarını bilmem. Bu yazısını da bana bir dostum ve neşrinden bir müddet sora haber verdi. Bir müretteb hücum var! Kendisi bir edib deye Larusa konmamış, ondan mı hiddetlenmiş acaba? Kıskançlık mı? Hakikat sevdâsı desem o da değil; çünki yazısında hakikata karşı yürümüşdür. Zoru ne?!.. Bizim bunlara metelik verdiğimiz yok.

Bay Vanu yazısının sonunda Fransızları, Larusu tashih etmeğe dâvet, İnönü ansiklopedisinin memleket zâviyesinden yazılmasını tavsiye ediyor. Güzel, çok güzel. Mêmul ederim ki Larus idâresi, Vanunun dâvetine icâbet eder ve Larus esas olarak yapılacak türkçe ansiklopediden de benim adımı çıkarırlar. İnşallah. Hem Vanu memnun olur, hem ben de bu sûretle ikide bir benden bahsedilmesinden kurtulur, inzivamda kulağım râhatsız olmayarak memnun olurum. Biz ununu elemiş, eleğini asmışlardanız.

O bana düşman amma, ben ona duşman değilim. İsbâtı da samimiyetine inanmasını rica edeceğim şu temennidir: B. Vanu inşallah zamanla, sây ile ciddî ve değerli muharrir, mebus ve vekil olsun.

***

Rica:

Haberim olmayor. Hakkımda yazı yazanlar bana bir nüsha göndersinler. Adresim: Taksim, Şehitmuhtar caddesi, Sülün - Palas.

RIZA NUR

— SON —

KÂH dünden bugünden

Oyunumuz Pazar

Yüreğim dayanmadığı için metinlerini okuyamıyorum, fakat serlevhalarını görüyorum. Ekserisi şöyle: Muhtekirlere ölüm cezası, muhtekirleri idam etmeli...

İhtikârın cezası ölüme kadar dayanmalı mı? Bilmem, fakat ben bu işde biraz mübalâğa ve çok da şiddet görüyorum.

İhtikâr mevcutsa, elbet zarar görenlerden birisi de benim. Tacir olmadığıma göre de gazete muharririnin tarafını tutmaklığım lâzım, ama, şiddette de bu kadar ileri varmıyalım.

Hani bir hikâye vardır. Mahkemede bir mesele için karar veriyorlarmış. Uyuyan bir âzayı reis dirseğile dürterek uyandırmış ve sormuş:

— Siz ne dersiniz?

— Asalım.

— Asılacak mesele değil.

— Keselim.

— Mesele o kadar ehemmiyetli değil, bir yonca meselesi.

— Öyleyse biçelim.

Evet, hattâ şimdilik biçelim de demet yapalım. Suç varsa dikkatlice bir araştıralım ve ondan sonra mahkemelerin, kanunların adaletine bırakalım. Eğer suç, gazetelerin teklif ettiği büyük cezayı istilzam ettiriyorsa bu da yeni bir kanun mevzuudur, onu hükûmete bırakalım.

Çarşı ve pazardan şikâyet, gazetelerimizin hergünkü işlerinden biri oldu. Bu münasebetle «İhtisap Ağası Hüseyin Bey» namile maruf eski bir çarşı ve pazar kodamanını hatırlamamak mümkün değil.

Şehreminlerine İhtisap Nazırı dendiği zamana yetişmiş ve 1857 de bir buçuk seneye yakın, 1861 de tekrar işbaşına getirilerek altı buçuk sene kadar İstanbul çarşı ve pazarlarına dehşet salmış olan Hüseyin Beyi tarih bize unutturmamıştır.

Hüseyin Beyin iktidar mevkiinde bulunduğu zamanlarda Şehreminlerinin, mahdut olmak şartile, hakkı kazâları ve hapis salâhiyetleri vardı. O zamanlar Belediye kanun ve nizamlarile Belediye zabıtası talimatnamesi de mevcut değildi. Binaenaleyh muamelâtta icraat, daha ziyade ananeye dayanıyor ve bittabi keyfî ve örfî oluyordu.

Yine o zamanlar bütün yiyecek maddeleri narh usulüne tâbidi ve bundan fazlasına mal satmak, cezayı müstelzimdi. Gerek narhtan fazlasına mal satanlar, gerek çarşılarda küfe ve işportalarile yolu kapıyanlar, Şehremaneti kavasları tarafından toplanır ve Eminönünde bulunan Emanet dairesinin toprak döşemeli zemin katına tıkılır ve o gece orada hapsedilirdi.

Ertesi günü Şehremini Hüseyin Bey, dört çifte kayığı ile gelip hususî iskelesine yanaşır, iskeleden daire kapısına kadar iki sıra dizilmiş kavasları selâmlıyarak alt katta konmuş olan koltuğuna kurulurdu.

Esnaf kalemi memurları, kavasbaşı ve maiyeti elpençe durduğu halde divan kurulur ve emir üzerine tomruk kâtibi tarafından zabıtlar okunmıya başlardı. Hüseyin Bey her cürmü dinler, sahibini söyletmeden ceza müddetini tayin eder ve meselâ; üç gün, dedi mi, herif üç gün hapsedilmek üzere Eyüpteki İplikhaneye sevkolunurdu. Ufak bir itiraz, cezayı iki misline çıkarırdı.

Hüseyin Beyin cezaları yalnız hapis değildi. Akla gelmedik cezalar tertip ederdi ve ekserisi şiddetli idi. Bundan dolayı esnaf, kendisinden pek yılgındı.

Hüseyin Beyin açıkta bulunduğu zamanlar, yerine gelenlerin ayni şiddeti gösterememesi yüzünden esnaftan şikâyetler de alıp yürümüştü, Fakat kendisini Emanetten uzaklaştıran sebep, mühim olacak ki, tekrar Emanete tayini, bir türlü Padişaha arzedilemiyordu. Abdülâziz ricali bunun için nihayet bir çare keşfettiler; sarayda verilmesi mutad ortaoyunlarından birisinin mevzuunu Belediyeciliğe ve Hüseyin Beyin icraatına hasreylediler.

Filhakika bir gün huzurda ortaoyunu heyeti sahneye çıktı. Oyunu idare eden «pîşekâr» iki elile yerden temenna ederek:

— Oyunumuz pazar!

Dedi ve muhatabı olan komik «Kavuklu»» da mutad tekerlemesini söyledi ve fakat bunu esnafa hasretti. Meydana gelmesi mutad olan muhtelif tipler geldi, konuşmalar ve ev kiralanması da bitti. Kasap, zerzevatçı, pastırmacı gibi bir sürü kalabalık esnaf da geldiler, pazar kuruldu. Bunlar bin bir taklit yapadursun, diğer taraftan seyirciler de kahkahalarına devamda. Takdirler, hazlar, neş'eler ve kahkahalar tam kemalini bulduğu ve devam ettiği bir sırada pazarda bir kar-

(Devamı sahife 5, sütun 1 de)

Tazı ve kaplumbağa

Amerikalılar pratik adamlardır; sürate muhtaç olmıyan yerlerde bile çabuk iş görürler. Bir Amerikalıya: «İyi iş altı ayda çıkar!» diyiniz, şarklı olduğunuzu bilmiyorsa çıldırdığınıza hükmeder.

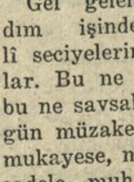

Gel gelelim şu İngiltereye yardım işinde Amerikalılar millî seciyelerini terketmiş görünüyorlar. Bu ne tereddüt, bu ne ağırlık, bu ne savsaklama! Aylardanberi her gün müzakere, mübahase, müşavere, mukayese, münakaşa, mübareze, mücadele, muhavere, mükâleme devam edip gidiyor. Şimdi, Allahın gündüzleri yetmiyormuş gibi geceleri de müzakere etmek istiyorlarmış. Bahsin mevzuu İngiltereye uzaktan yardım etmekten ibaret. Ya herbe girip girmemek gibi daha hayatî bir mesele konuşsalardı müzakere aylar değil, yıllar sürecekti. Büyük Harpte öyle olmadı mı? Amerika harp bitmek üzereyken kararını verebildi. Biraz daha geç kalsaydı harp bittikten sonra harbe girmiş olacaktı!

Hoş, bu da Amerikalıların pratik adamlar olduğunu gösterir: Menfaat işlerinde sürat, fedakârlık mevzuunda tereddüt... Alırken çabuk, verirken ağır davranmayı emreden bu pişkinlik tüccar milletlerin huyudur. Peşin alışverişte tazı gibi yerinden fırlıyan Amerikalı, veresiye muamelede kaplumbağaya döner!

Bir kelime etrafında

Refik Halit, bir yazısında «Fermeneciler» semtindeki «fermene» kelimesinin nereden geldiğini soruyordu. Bir okuyucumuz da ona bu kelimenin rumence olduğunu yazmış.

Pazardan Pazara

Tazı ve kaplumbağa — Bir kelime etrafında — Testere ve kurumuş ağaç — Rektörün verdiği ders

Yazan: Server BEDİ

Okuyucularımızdan Bay Süleyman Mahir, ki esbak Trabzon müfettişi rahmetli Mahir Hocanın oğludur, bize yolladığı bir mektupta: «Ne münasebet! diyor, fermene, Anadoluda halk edebiyatına kadar girmiş, bir nevi kıyafet ifade eden maruf kelimedir. Rumanyadan çok evvel Anadoluda kullanılırdı. İşte size Trabzon halk türkülerinden biri:

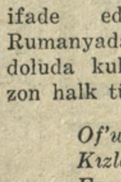

Of'un altı Sürmene
Kızlar giyer fermene
Fermenenin altında
Beyaz guduklu meme
Dişledim guduğundan
Bastı bağırdı nene.

Okuyucumuzun bu mektubu karşısında şöyle düşündük: Rumanyalara kadar gitmiye hacet yok, biraz kendi memleketimizi tanıyalım, yetişir. Fakat meslekdaşımızın da hakkı var: Hani tam bir türkçe lûgat ki, başımız sıkışınca, bizi okuyucularımızın derslerine muhtaç olmaktan kurtarsın!

Testere ve kurumuş ağaç

İsmi lâzım değil, beş altı sene evvel gazeteler bir zatın aleyhinde şiddetli yazılar neşrederlerdi. Bu zat inat etti, istifa etmedi Bizim yeni idare usulümüzde de azil pek nadir bir hâdisedir. Fakat bu zat efkârı umumiyeden gelen hücum dalgalarını yiye yiye nihayet devrildi.

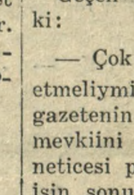

Geçen gün bir dostumuza demiş ki:

— Çok pişmanım. O zaman istifa etmeliymişim. İnsan bir veya birkaç gazetenin diline düştükten sonra mevkiini muhafazada ısrar ederse neticesi pek fena oluyor. Bir kere, işin sonu, ergeç istifa. Fakat bu inat yüzünden insanın etrafında öyle bir nefret havası peyda oluyor ki ölünciye kadar onu teneffüs etmek mahkûmiyeti var. İşte ben şimdi o haldeyim. Dostlarımın çoğu benden elini eteğini çekti. Yollarda halkın fena bakışlarından kurtulmak için sokağa az çıkıyorum.

Dostum bana bu sözleri nakledince dedim ki:

— Öyledir. Allah kimseyi gazete denilen kocakarının diline düşürmesin. Yapılan neşriyat ilkönce tesirsiz görünür. Fakat haklı ve ısrarlı tenkit, ağacın kütüğünü kesen destere gibidir, bir taraftan girip öbür taraftan çıkıncıya kadar ağaç yerinde durur, sonra bir devriliş devrilir ki onu bir daha dikmek ve yaşatmak mümkün olmaz! Gerçi «Atarlar senki tarizi dırahti meyvedar üzere» derler. Fakat bu taşlar o ağacı yıkamaz. Halbuki, kurumıya yüz tutmuş bir ağacın gövdesi üstünde ısrar eden haklı bir tenkidin desteresi her hareketinde göze görünmez bir mesafe kateder ve neticede efkârı umumiyenin dileğini yere getirir.

Rektörün verdiği ders

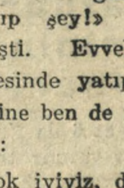

Üniversite Rektörü, arkadaşımız Kandemirin anketine cevap veren muhtaç talebeyi üstelik bir de tenkit etmiş: «Hiç insan fakirliğinden bahseder mi? Ne ayıp şey!» gibi bir şeyler söylemişti. Evvelki gün Fatih medresesinde yatıp kalkan gençlerden birine ben de rastladım, hatırını sordum:

— Çok iyiyiz, dedi, kuştüyü yataklarda yatıyoruz, billûr kadehlerde şarap içiyoruz, en iyi yemekleri yiyoruz, Üniversiteye her gün otomobille gidip geliyoruz, sık sık ziyafetlere davet ediliyoruz, vaktimiz de bol, paramız da. Varidatımızın fazlasını bankaya yatırıyoruz.

Üniversiteli genç ilâve etti:

— Rica ederim, bunları gazetenizin bir köşesine yazıveriniz de Rektör memnun olsun. Çünkü o bizim doğru konuşmamızı ayıplıyor.

— Bravo! dedim, Rektörün verdiği dersten ancak bu kadar istifade edebilirdiniz.

SERVER BEDİ

Amerika

Harbe girmek için vakit kazanıyormuş

Nevyork, 8 (A.A.) — Nevyork Sun gazetesinin müfessirlerinden biri olan Phelps Adams şöyle yazmaktadır:

İngiltereye yardım meselesini müzakere eden kongrenin nutuklarla dolu celselerinin teşkil ettiği duman perdesi arkasında Roosevelt, hükûmetinin mihver devletlerile açık bir harbe doğru ve sağlam adımlarla gittiği görülmektedir.

Hükûmetin, ordunun, donanmanın ve kongrenin kumanda manivelâlarını ellerinde tutanlar, harp haricinde alınacak bütün tedbirlerin kâfi gelmiyeceği neticesine mantıkî bir şekilde vasıl olmuşlardır.

Ödünç ve kira kanunu neticede bu zarurî hedefe giden yol üzerinde bir merhaleden ibarettir. Kongre, Amerikanın harbe girip girmiyeceği meselesile değil, ne zaman gireceği meselesile meşgul olmak lâzımgeldiği kanaatine varmıştır.

Mihver devletlerinin mağlûp edilmeleri lâzımgeldiği ve diğer bütün mülâhazaların ikinci derecede bir ehemmiyeti haiz oldukları kanaatine varmadan evvel hükûmetinin geçirdiği bütün safhaları anlatan muharrir, İngiltereye yardım programının birkaç milyar dolara mal olacağı ve bu paranın da Âyan Meclisince kabul edileceğini yazmaktadır.

Adams, şunları ilâve eylemektedir: İngilterenin mihver devletlerini mağlûp etmek suretile vazife başında geçirdiği her gün Amerika hükûmetine vazifesini başarmak için munzam bir mühlet temin eylemektedir.

Karol Amerikaya gidecekmi?

Nevyork, 8 (A.A.) — Dün Lizbonda dolaşan şayialara ve Amerikan radyosunun verdiği bir habere göre, sabık Kral Carol ve Bayan Lupescu, Amerikaya gitmek niyetindedirler.